

Nr 128.

Av herr **Molin** i Dombäcksmark, om *ändring i strafflagens bestämmelser angående rätt till nödvärn.*

De många och ruskiga förbrytelser och våldsdåd, som under senaste tid uppskakat samhället, har alstrat ett osäkerhetstillstånd av högst beklaglig art ute i bygderna, där man numera får vara beredd på det värsta i fråga om liv och lem.

Osäkerhetstillståndet är så mycket värre, som vår svenska lagstiftning lämnat ett allt för snävt utrymme för nödvärnsrätten.

Ehuru arbetet på revisionen av strafflagen för närvarande pågår, och nödvärnsrätten därvid med all sannolikhet kommer att ägnas nödig uppmärksamhet, anser jag, att frågan om ett bättre legaliserande av denna för varje medborgare oundgängligen nödvändiga rätt är till den grad påträngande, att man ej har tid och råd att vänta till den troligen avlägsna tidpunkt, då revisionen av hela strafflagen föreligger klar till avgörande.

Med hänvisning till bifogade särtryck ur professor G. Sundbärgs betänkande i utvandringsfrågan yrkas,

att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t, oberoende av pågående utredning rörande revision av strafflagen, snarast möjligt måtte för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i nu gällande strafflag, att nödvärnsrätten uttryckligen erkännes.

Stockholm den 26 januari 1914.

Emil Molin.

Dombäcksmark.

Bilaga 1.

Ur »Betänkande i utvandringsfrågan» av Gustav Sundbärg. Sid. 849.

»Nödvärnsrätten.

En av de mörkaste företeelserna inom det nutida svenska samhällslivet är det sätt varpå nödvärnsrätten förvanskats. Om det må synas, att denna sak här ägnas ett något opropotionerligt utrymme, så svaras härtill, att vi velat göra vad vi för vår ringa del kunnat, för att ännu en gång fästa uppmärksamheten vid denna sorgliga sida av svensk rättsskipning.

I tidningen Aftonbladet för den 3 och 14 augusti 1888 voro införda ett par artiklar i ämnet, som vi här återgiva. Vi skola senare besvara den frågan, huruvida dessa artiklars värde förringas av, att de nu äro något gamla. Lydelsen av dem är följande:

För omkring ett och ett halvt år sedan inträffade en tilldragelse, som väckte mycket uppseende och som gav ett nytt bevis på otillräckligheten i vår strafflags bestämmelser om nödvärn. En person dömdes nämligen till 2 månaders straffarbete, därför att han, för att skydda sitt hem och sin familj, råkat sära en hemfridsstörare.

Förhållandet var följande:

Tvenne berusade båtsmän, Ringström och Whitlock, gjorde en kväll ett häftigt angrepp mot torparen Lundgrens bostad, Ängstorpet, i närheten av Kalmar. I oron över de vilda sällarnas anfall och för att skrämma dem från att upprepa detsamma, avlossade Lundgren ett bösskott, vilket sårade Ringström.

Lundgren fördes i häkte och kvarhölls däri en hel månad. Häradsrätten förklarade, att inga sådana omständigheter förekommit, vilka visade, att Lundgren ägt laglig rätt till nödvärn. Han dömdes därför, enligt strafflagens kap. 14 §§ 11 och 15, att för opåkallat användande av livsfarligt vapen, dock under hastigt mod och synnerligen mildrande omständigheter, hållas till *straffarbete* i 2 månader. Därjämte skulle han betala ersättning åt vittnena.

Sådan blev en mans dom, som velat freda hus och hem för oregerliga människors våldsamhet. De båda hemfridsstörarna sluppo däremot lindrigt undan. Den ene kunde mot sitt nekande icke fällas till något straff, den andre, Ringström, vilken erhållit kroppsskadan, dömdes till att böta 10 kronor.

Såväl den dömd, Lundgren, som allmänna åklagaren besvarade sig hos hovrätten, den förre på grund av uppmaningar från flera håll, den senare med anledning av det obetydliga straff, som blivit ådömt våldsverkarne och blott den ene av dem.

Göta hovrätts utslag har nyligen fallit. Hovrätten förklarar i detsamma:

»Vad angår åtalet mot Lundgren, anser hovrätten annat förhållande icke vara ådagalagt än vad han själv medgivit, eller att, sedan Ringström och Whitlock den 8 mars 1887 omkring klockan 8 på kvällen ankommit till Lundgrens boningshus å Ängstorpet och uppträtt på sätt i häradsrättens utslag omförmåles, men det

omsider blivit tyst utanför huset och tystnaden under några minuter fortvarit, Lundgren, som på grund härav antagit, att Ringström och Whitlock för tillfället avlägsnat sig på kortare avstånd ifrån huset, samt velat avskräcka dem från att dit återvända för att förnya uppträdet, i sådan avsikt, utan att se ut och utan föregående varning, med en bössa, som han vetat vara laddad med krut och hagel och vars mynning han utskjutit genom den inslagna delen av fönstret i husets kammare samt riktat nedåt marken avlossat det skott, varav Ringström träffats och av vilket honom tillfogats sådan kroppsskada, som i företedda läkarebetyget närmare angives; och enär vid nu upptagna förhållande Lundgrens i fråga varande gärning icke är att hänföra till uppsåtlig misshandel samt Chyträus (åklagaren) följaktligen, med hänsikt till stadgandet 14 kap. 45 § 2 mom. strafflagen, icke äger tala å gärningen, även om svår kroppsskada därav kommit, förklarar hovrätten, med upphävande av häradsrättens utslag, så vitt Lundgren blivit dömd till ansvar och ersättning, Chyträi mot Lundgren förda talan icke kunna till någon påföljd för denne föranleda.»

Den anfallne har sålunda icke ansetts kunna fällas till ansvar endast därför, att åtalet icke blivit anställt av målsägande. Nämda lagstadgande bestämmer nämligen, att vållande även till grov kroppsskada ej kan åtalas av annan än målsägande. Då nu allmän åklagare väckt åtalet, kunde Lundgren endast på grund av denna omständighet icke straffas för sitt självförsvar eller — såsom det av hovrätten utan tvivel i full överensstämmelse med gällande bestämmelser synes uppfattas — sitt *vållande* därtill, att angriparen lidit svår kroppsskada.

Skall detta utslag bliva gällande, synes sålunda intet hinder förefinnas, att om den näpste våldsvärkaren anställer åtal mot Lundgren, som velat försvara sitt hem och de sina, denne senare skall kunna dömas till fängelse ända till i sex månader.

Det lindriga straff, som häradsrätten ådömt hemfridsstöraren Ringström, blev emellertid av hovrätten skärpt till böter av 75 kronor, medan den andre fortfarande icke ansågs kunna fällas till något ansvar på grund av sitt nekande.

Det återstår nu att se, vilken dom högsta domstolen — om saken kommer dit — skall fälla. Rättvisans lotteri tillåter knappast säkrare beräkningar än andra lotterier.

Vad som förekommit i detta, så väl som i så många andra sorgliga fall av omtvistat nödvärn, visar emellertid med allt större tydlighet, att våra gällande bestämmelser angående nödvärnsrätten måste undergå en omarbetning, så att den utsträckning, i vilken nödvärn är tillåtet, icke blir så ofantligt begränsad, som nu är fallet.

Av målets hittills varande behandling framgår nämligen, att det till och med kan inträffa, att en familjefar, som söker skydda sitt hem mot våldsgärningar, icke allenast blir straffad därför, utan dömd till mycket strängare straff än det, varmed hemfridsstöraren får umgälla sin förseelse.

En lag, som tillåter en sådan orättvisa, står icke i överensstämmelse med det allmänna rättsmedvetandet.

Genom ett par brottmål, som förevarit vid domstolarna, har allmänna uppmärksamheten på senaste tiden kommit att livligt sysselsätta sig med vår strafflags bestämmelser rörande nödvärn och våra domstolars sätt att tillämpa dem.

Ämnet förtjänar också väl att diskuteras. Vi hava så mycket hellre velat återkomma till det samma, som Nya lagberedningen — vars i flere avseenden be-

aktansvärda förslag till ändringar i strafflagen vi nyligen delvis återgivit — enligt vårt förmenande behandlat denna punkt på ett allt annat än tillfredsställande sätt.

För vår del våga vi utan tvekan påstå, att det knappast gives någon del av vår strafflag, där en ändring är så av behovet påkallad som just bestämmelserna om nödvärnsrätten. Och detta behov är icke mindre därför, att det kanske ej så mycket är lagen själv som icke mer den därpå grundade rättsskipningen, som är — *upprörande*. Vi kunna sannerligen ej finna ett mildare uttryck.

Vi anse oss ej bättre kunna motivera vad vi nu yttrat, än genom att redogöra för några brottmål, i vilka det varit fråga om rätt till nödvärn. Våra läsare skola av dem finna — vad för övrigt säkerligen mången redan vet — att den i vår strafflag för vissa fall medgivna rätten till nödvärn i själva verket — tack vare våra domstolars sätt att tolka lagen — är en rätt, som ej får begagnas, en rättighet blott på papperet.

Först tillåta vi oss dock att erinra om strafflagens huvudsakligaste stadganden i detta ämne.

'Varder man av annan överfallen med våld eller hot, som innebär trängande fara', heter det i 7 § av strafflagens 5 kap., 'då äge man rätt till nödvärn och vare saklös för den skada, som man till farans avvärjande gör.'

Rätten att sätta våld mot hot, eller våld mot våld, är dock naturligtvis ingalunda obegränsad. I 10 § av samma kapitel säges nämligen, att om någon finnes 'hava gjort större våld än nöden krävde, pröve domstolen, efter omständigheterna, om han för uppsätlig gärning eller blott såsom för vållande straffas bör'. Dock tillägges härvid: 'Var så trängande nöd eller fara för handen, att han sig ej besinna kunde, då må han från straff frias.'

Huruvida dessa bestämmelser skola bereda ett verkligt skydd för den oskyldigt överfallne, är naturligtvis beroende på de fordringar man uppställer för, att en 'fara' skall anses 'trängande', samt för att en person, som hotas till liv eller lem, skall anses hava *kunnat* 'besinna sig', d. v. s. taga i övervägande den möjliga följden av de åtgärder, han vidtager till sitt försvar.

Vi skola nu se hur våra domstolar tolkat dessa bestämmelser.

Vid Gottlands Södra häradsrätt tilltalades en sjöman vid namn Vilhelm Hamrell för det han den 16 augusti 1884 misshandlat en annan sjöman vid namn Olof Dahling, så att denne avlidit den 1 september samma år.

Misshandeln hade föröfvats uti D:s bostad, dit H. på D:s inbjudning varit honom följaktig. Vid häradsrätten upplystes, att D., som vid tillfället varit något överlastad, var känd för att i berusat tillstånd vara bråkig och oregerlig, samt att han för sitt oregerliga lynne varit fruktad av hustru, barn och grannar, ävensom att han varit större till växten och något litet grövre än H.

Häradsrätten fann genom avhörda vittnens berättelser och vad i övrigt i målet förekommit framgå, att sedan H. fyra gånger blivit av D. överfallen, därvid D. fattat H. i halsen så hårt, att svullnad och märken uppkommit, H. efter varje överfall skuffat till D., så att denne fallit omkull, första gången mot en stol, andra gången på golvet, tredje gången mot en kista och fjärde gången mot en spisel i köket; att D. efter det han tredje gången blivit omkullskuffad, legat kvar en stund på golvet, men av H. lyfts upp, och att D., efter det han sista gången blivit skuffad omkull, syntts bliva medvetlös; och då H. måste anses hava vid ifrågavarande tillfälle blivit av D. överfallen med våld, som inneburit trängande fara, och H. således

ägt rätt till nödvärn, men han därvid gjort större våld än nöden krävt, samt vid sådant förhållande och då genom avgivna läkareintyg finge anses framgå, att D:s död orsakats av det honom övergångna våld, H. vore övertygad att genom oförsiktighet varit vållande till D:s död, dömde häradsrätten H. att undergå en månads fängelse och utgiva åtskilliga ersättningsbelopp.

I detta utslag sökte H. utan framgång ändring hos Svea hovrätt; och även i högsta domstolen lämnades hans besvär av pluraliteten utan avseende. Tre justitieråd ansågo det ej vara ådagalagt att H., 'som vid ifrågavarande tillfälle särskilda gånger blivit av D. överfallen med våld, som för H. inneburit trängande fara, därvid mot D. använt annat eller större våld än som för nämnda faras avvärjande varit nödigt'; och ville dessa justitieråd på grund härav befria H. från allt ansvar.

Anmärkas bör, att enligt vittnens intyg H:s hals dagen efter uppträdet varit svullen och hård, med blå märken på bägge sidor om strupen, samt att, såvitt rannsaktionsprotokollen giva vid handen, H. icke vid tillfället var berusad eller uppretad på D., vilken han tvärtom synes hava tilltalat vänligt och uppmanat till fredsamt.

Är det för starkt att kalla denna bedrövliga historia *upprörande*? En fredlig medborgare överfallas upprepade gånger av en berusad slagskämpe, som söker strypa honom. Han gör ej annat till sitt fredande än »skuffar till» den vilde sällen och söker emellan överfallen lugna denne med vänligt tilltal. Men han häktas och dömes till fängelse därför att han (som var på god väg att bli strypt!) icke besinnade, att den som skuffas kan falla ikull, och att den som faller ikull — inne i ett rum — kan slå ihjäl sig.

Se här en annan lika lärorik händelse av ännu färskare datum.

Vid Bro häradsrätt tilltalades en person vid namn J. för det han den 18 juli 1886, ombord å en utanför egendomen Lennartsnäs' landningsbrygga liggande skuta, över vilken J. vid tillfället enligt uppdrag av fartygets ägare hade tillsyn, under uppkommet handgemäng i uppretad sinnesstämning tilldelat en person vid namn A. en så hård stöt, att denne fallit över bord och drunknat; och yrkade åklagaren att J., som sålunda vållat A:s död, måtte fällas till ansvar enligt 14 kap. 5 § strafflagen (straffarbete från 2 till 8 år).

Om förloppet berättade J. följande: Medan han samt två andra personer befunno sig i kajutan, hörde de någon gå uppe å däck och därifrån ropa, att de skulle 'komma upp och slåss'. De skyndade upp och sågo då A. komma gående 'halvfull' över fartygets däck, under det att en annan främmande karl stod på landgången. J. befallde de främmande att avlägsna sig; men i stället närmade de sig, och A. kastade sig över J. samt slog ikull honom. Detta skedde på den smala brädgång som omgav skutans lastrum. Sedan de båda andra personer, som varit med J. i kajutan, skyndat till, lyckades J. åter resa sig upp, och sedan han avvärjt ett av A. måttat slag, sköt han honom med armarna ifrån sig, med den påföljd att A. från den smala brädgången föll i vattnet. J. gjorde genast allt vad han kunde för att bärga honom, men utan framgång.

Obduktionen visade, att orsaken till A:s död varit kvävning i vatten.

Åtskilliga vittnen hördes. Bland andra de båda personer som varit med J. i kajutan, vilkas vittnesmål bestyrkte sanningsenligheten av J:s berättelse. Häradsrätten ansåg, att dessa båda vittnen borde bättre kunnat iakttaga vad som förefallit än de övriga vittnena, som befunnit sig på avstånd från platsen för striden, och befriade på grund härav J., såsom den där endast övat nödvärn, från allt ansvar.

Svea hovrätt åter förklarade, att med avseende å vittnenas stridiga uppgifter kunde annat förhållande ej anses hava blivit ådagalagt, än vad J. uppgivit, eller att, sedan ordväxling ombord å fartyget uppkommit samt J. och A. i närheten av fartygets omkring 3 fot höga reling kommit i handgemäng, J., *för att avvärja ett utav A. måttat slag, med armarna skjutit A. från sig*, därvid denne, som varit något berusad av starka drycker, fallit över bord och drunknat; och som det våld, genom vars avvärjande J. sålunda förorsakat A:s död, *icke, så vitt visat blivit, inneburit sådan trängande faru, att J. lagligen varit berättigad till användande av nödvärn*, men J. icke kunde svårare anses än som den där genom oförsiktighet vållat annans död, dömdes han till tre månaders fängelse.

Högsta domstolen gjorde ej annan ändring i häradsrättens utslag än att strafftiden nedsattes till 1 månad. Tre justitieråd ville fastställa häradsrättens utslag.

Såsom av det korta referatet framgår, lyckades man icke i målet vinna full visshet om det verkliga förloppet; men det kan också här göra det samma. Vad som har allmänna intresse är, att överrätterna dömde J. till straff för det han, *till avvärjande av ett mot honom måttat slag, med armarna skjutit våldsverkaren ifrån sig!*

Det är sant, att de stridande befunno sig på en farlig plats. Men detta var icke J:s fel. Och platsen var ju icke mindre farlig för J. än för A. — A. hade redan en gång på denna farliga plats kastat ikull J. och överföll honom å nyo. J. vidtog icke desto mindre endast den lindrigaste åtgärd, en i sitt eget hem med hugg och slag överfallen person gärna kan vidtaga till sitt fredande. Han sköt blott våldsverkaren ifrån sig. Men icke ens detta synes man, enligt våra domstolars åsikt, få göra, om våldsverkaren ej är fullt nykter och befinner sig i närheten av vatten. Då är det en laglydig medborgares plikt att taga emot stryk — och riskera att själv bli dränkt.

I båda de nu refererade fallen hava vi med avsikt fullständigt återgivit de *fällande* utslagen, på det att läsaren må vara viss, att vi tillbörligen framhållit allt som bevisligen varit till de tilltalades nackdel.

Med dylika rättsfall för ögonen kan man med fullt skäl fråga: Äro strafflagens bestämmelser om nödvärn då endast en död bokstav? Kan det med en sådan lagskipning överhuvud någonsin förekomma, att en person icke anses brottslig, om han försvarar liv eller lem med den påföljd att angriparen får sätta livet till?

Jo, det kan verkligen förekomma. Och vad som därför erfordras, därom upplyser ett högsta domstolens utslag, som i Schlyters lagedition vid 7 § 5 kap. strafflagen, återgives sålunda:

'Uti särskilt mål, där å J. M. påståtts ansvar för det han med kniv tillfogat A. F. sår, varav denne ljugit döden, har Kungl. Maj:t, enär M., vilken vore förvunnen att hava med kniv tillfogat F. det sår i högra armen, till följd varav F. avlidit, förut blivit av F. överfallen, fasthållen och med kniv svårt sårad i ansiktet, innan M., som velat undvika att komma i gräl och handgemäng med F. och försökt slita sig ifrån honom, satt sig till motvärn och med kniv tillfogat F. det livsfarliga såret, M. jämlikt 5 kap. 7, 10 §§ strafflagen från ansvar frikänd.'

Kanske förmenar någon att vi göra våra domstolar orätt, då vi anföra detta utslag såsom prov på vad man här i landet måste underkasta sig, innan man får försvara sitt liv? Så är dock ingalunda förhållandet.

Målet finnes utförligt refererat i Naumanns tidskrift för år 1866, och av detta referat inhämtas, att det var en ren slump, att M. frikändes. Det var på

ett hår, att han i stället fått ett strängt straff. *Viske häradsrätt*, där han tilltalades, *dömde honom till två års straffarbete* (för det han genom oförsiktighet under förmyndrande omständigheter orsakat F:s död). Göta hovrätt frikände honom. I högsta domstolen fastställdes hovrättens utslag *med en rösts pluralitet*. Av minoriteten röstade två justitieråd för fastställande av häradsrättens utslag, ett justitieråd ville sätta M:s straff till straffarbete i ett år.

Såsom ytterligare upplysning kan härvid förtjäna antecknas, att M., till följd av de skador den sedermera avlidne våldsvarkaren tillfogat honom, låg en månad och två dagar på sjukhus, samt att han vid ankomsten dit befanns hava 1:o ett tre tum långt skuret sår i tvär riktning över maggropen intill magsäcken; 2:o ett två tum långt skuret sår på vänstra kinden; och 3:o ett sticksår på högra överarmen och ett skrubbsår på vänstra överarmen. I trots av denna misshandel synes M. haft nog besinning att, när han slutligen själv tog till kniven, rikta sina hugg endast mot motståndarens armar.

För våra juristers uppfattning av nödvärnsrätten är Nya lagberedningens resonemang över detta ämne rätt betecknande. Lagberedningen vill knappast medgiva, att missnöjet mot den nuvarande lagstiftningen och lagskipningen har någon grund, samt antyder att detsamma i de flesta fall beror därpå, att man 'ej med någon större noggrannhet prövat alla föreliggande omständigheter'.

I viss mån är detta yttrande nog befogat. Men lagberedningen synes — liksom våra domstolar — glömma, att det nog går an att med noggrannhet 'pröva alla föreliggande omständigheter' när man lugnt sitter i sin stol och hör referenten samvetsgrant framhålla alla relevanta fakta, men att det kanske ej haver sig så lätt, när man blir överfallen och blixtnabbt måste bedöma hur man skall bete sig för att skydda liv eller lem.

Lagberedningen har emellertid detta oaktat verkligen gjort ett medgivande. Såsom vi ovan framhållit, fordras nu för att den, som gjort större våld än nöden krävde, skall bli straffri, att faran varit så *trängande*, 'att han sig ej besinna kunde'. Lagberedningen, som upplyser att våra domstolar uppfattat det så, att straffrihet endast äger rum då omständigheterna varit sådana, att vederbörande *'omöjligt kunnat besinna sig'(!)*, har ändrat detta till: 'voro omständigheter sådana, att han svårligen kunnat sig besinna'. Billigheten synes nämligen fordra, säger lagberedningen, 'att den överfallne blir strafflös, när sådana omständigheter varit för handen, att han svårligen, *även om han använt vanlig eftertanke*, skulle kunnat besinna sig'.

För vår del måste vi bekänna, att denna ändring förefaller oss vara snarare en försämring än en förbättring. Är det väl rim och reson, att en människa, som är halvstrypt eller som ser en kniv lyftas emot sig, skall vara skyldig att använda 'vanlig eftertanke', för att i sitt försvar icke skada våldsvarkaren mer än som behövs för att få honom att inställa sitt anfall? De alla flesta människor torde inför mycket ringare våld förlora all förmåga av 'vanlig eftertanke'.

Denna ömsinhet för slagskämpar, som fordrar att fredliga medborgare icke skola på verksamt sätt freda sig från övervåld förr än de känna kallt stål i köttet — och knappast ens då — är för övrigt, enligt vårt förmenande, långt ifrån att vara ett skydd för allmänna säkerheten, en verklig uppmuntran till våldsgärningar.

Man skall invända, att här anförda fall ligga ett fjärdedels århundrade tillbaka i tiden. Men äro verkligen förhållandena så mycket annorlunda nu? Det hände i fjor, att en vaktmästare i Stockholm blev på öppen gata överfallen av en

rusig person, som han skyddade sig mot genom att med all makt stöta honom ifrån sig. Mannen föll i gatan och slog ihjäl sig, och vaktmästaren — dömdes till två års straffarbete. Av nåd blev straffet sedan nedsatt till sex månaders fängelse.

Även i bästa fall torde det vara ytterst sällsynt, att en person, som för att skydda sig själv eller de sina, råkar taga en våldsverkares liv, undkommer åtminstone några veckors rannsakningsfängelse innan han blir frikänd. Och är det då ingenting för en oförvitlig medborgare att helt plötsligt ryckas ifrån de sina och sina göromål och under några veckor berövas sin personliga frihet, till på köpet betraktad såsom sannolikt en brottsling? Vi bedja våra jurister att verkligen tänka sig fullt in uti en så enkel sak. Vi andra kunna ej erkänna det vara ett rättssamhälle värdigt, att dylikt får ske.

När samhället så fullständigt, som hos oss är fallet, berövat den enskilde medborgaren all möjlighet att skydda sig själv, bör väl samhället känna sin egen förpliktelse så mycket starkare, att skydda sina medborgares liv och intressen. En var vet, huru det i detta fall förhåller sig. Något *skydd* till liv och lem från samhällets sida kan egentligen icke sägas existera på den svenska landsbygden. Det enda som göres, är att våldsverkaren, om han kan ertappas, får ett i regeln alldeles för lindrigt, stundom skandalöst lindrigt straff, sedan den ohjälpliga olyckan väl är skedd. Vår svenska landsbygds befolkning är *dömd* att årligen avgiva sin tribut av offer för misshandel, mord, dråp, rån och våldtäkt — utan försvar av samhället, men berövad all effektiv rätt att försvara sig själv.

Det gives ett annat område, där tillståndet i Sverige är lika bedrövligt som i fråga om nödvärnet, och detta är skyddet mot förtalet.

Vi se med en viss överlägsenhet på duellväsendet i främmande länder, och det kan ju icke på allvar sättas i fråga att införa det i Sverige. Men duellen vilar dock på en riktig tanke: att en person bör vara ansvarig för sina ord.

I Sverige är ingen ansvarig för vad han säger — driver han ock därmed en medmänniska till självmord.

Att någon i vårt land får svara inför domstol för bakdanteri och förtal — det är så ytterligt sällsynt, att det i praktiken måste lämnas helt och hållet ur räkningen.

Och till och med i dessa ytterligt få fall vet man, att domstolen aldrig dömer till ett straff, som kunde verka i någon mån *avskräckande* på dylikt folk. Några tiotal, eller på sin höjd några hundratal kronors böter eller skadeersättning — detta är allt.

Till och med den lilla möjlighet, som lägen giver, lämnas således obegagnad.

Praktiskt talat erbjuder det svenska 'rättssamhället' icke något som helst försvar i dylika fall. En persons heder och medborgerliga anseende äro i Sverige lika väl skyddade som den obehäpnade mannens liv i djungeln.»